

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ФАРМАЦЕВТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Л. Г. Кайдалова, Н. В. Науменко

ПЕДАГОГІКА

Методичні рекомендації
до самостійної роботи
для здобувачів вищої освіти

Харків
НФаУ
2021

УДК 371. 100
К 15

Рецензент: *Н. О. Ткачова*, докторка педагогічних наук, професорка кафедри освітології та інноваційної педагогіки Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди

Рекомендовано ЦМК Національного фармацевтичного університету (протокол № 5 від 14.06.2021 р.)

Кайдалова Л. Г., Науменко Н. В.

К 15 Педагогіка : метод. рек. до самот. роботи для здобувачів вищої освіти. – Х. : НФаУ, 2021. – 48 с.

У методичних рекомендаціях наведено основні положення і вимоги до організації та змісту самотійної роботи здобувачів вищої освіти.

Матеріал подано відповідно до навчальної програми з педагогіки для здобувачів вищої освіти освітньої програми «Фізична терапія». Завдання складено з урахуванням вимог до формування професійної компетентності майбутніх фізіотерапевтів.

Методичні рекомендації призначено для позааудиторної роботи здобувачів вищої освіти спеціальності 227 «Фізична терапія, ерготерапія» освітньої програми «Фізична терапія».

УДК 371. 100

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Зміст навчальної дисципліни	7
Самостійна робота здобувачів вищої освіти	9
Матеріали до семінарських занять	14
Список рекомендованої літератури.....	44

ВСТУП

Навчальна дисципліна «Педагогіка» спрямована на засвоєння теорій навчання, методики викладання, знання структури, цілей і завдань вищої фармацевтичної освіти, вимог до змісту й рівня підготовки випускників ЗВО медичного та фармацевтичного напрямку, що визначено державними освітніми стандартами. Вивчення дисципліни забезпечує оволодіння базовими елементами педагогічних знань, розкриває сутність освітнього процесу, основні цілі, закономірності й принципи організації процесу навчання; передбачає засвоєння важливих педагогічних категорій (освіта, навчання, виховання, розвиток) та понять (мета, завдання, форми, методи, засоби навчання та виховання, освітні технології); забезпечує підготовку студентів до навчання.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є основні принципи й категорії педагогічної науки – навчання, виховання, розвиток особистості фахівця, їх роль і місце у підготовці фахівця; дидактичні аспекти змісту, форм, методів, засобів і технологій навчання та виховання.

Метою вивчення навчальної дисципліни «Педагогіка» є формування педагогічної компетенції фахівців фізичної терапії в питаннях, пов'язаних із педагогічними особливостями організації професійної діяльності, озброєння сучасними освітніми методами й технологіями, формування інтересу й готовності до самостійного пізнання проблем навчання, виховання та розвитку, сучасних тенденцій розвитку освіти й інтеграційних процесів у ній.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни «Педагогіка» є формування у студентів:

- теоретичних основ педагогіки з урахуванням сучасного стану розвитку освіти в Україні та за кордоном;
- знань процесів освітньої інтеграції в європейський і світовий освітній простір;
- знань про сутності, закономірності, принципи, методи та форми освітнього процесу;
- педагогічної компетентності майбутніх фахівців;
- знань про інноваційні освітні технології;
- умінь та навичок використання знань з педагогіки з метою неперервного удосконалення майбутньої професійної діяльності та самовдосконалення.

Дисципліна «Педагогіка» забезпечує набуття здобувачами освіти таких компетентностей:

інтегральна – здатність розв’язувати типові й складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у професійній фармацевтичній діяльності із застосуванням положень, теорій і методів фундаментальних, хімічних, технологічних, біомедичних і соціально-економічних наук; інтегрувати знання та розв’язувати складні питання, формулювати судження за недостатньої або обмеженої інформації; ясно і недвозначно доносити свої висновки й знання, розумно їх обґрунтовуючи, до фахової та нефахової аудиторії;

загальні:

ЗК1. Знання та розуміння предметної сфери й розуміння професійної діяльності;

ЗК4. Здатність працювати в команді;

ЗК7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями;

ЗК9. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;

ЗК10. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації;

ЗК11. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети;

ЗК14. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності й досягнення суспільства на основі розуміння філософії та закономірностей розвитку предметної сфери, її місця в загальній системі знань про природу й суспільство та в розвитку суспільства, менеджменту й техніки, використовувати різні види і форми рухової активності для активного відпочинку та здорового способу життя;

фахові:

ФК4. Здатність враховувати медичні, психолого-педагогічні, економічні, соціальні аспекти в практиці фізичної терапії;

ФК6. Здатність виконувати базові компоненти обстеження у фізичній терапії (спостереження, опитування, вимірювання та тестування) та документувати їх результати;

ФК9. Здатність проводити оперативний, поточний та етапний контроль стану пацієнта/клієнта відповідними засобами і методами та документувати отримані результати.

Програмні результати навчання:

ПРН(зк) 3. Застосовувати в професійній діяльності знання біологічних, медичних, педагогічних, економічних і психосоціальних аспектів фізичної терапії та використовувати їх у практичній діяльності;

ПРН(фк) 4. Використовувати в предметній сфері сучасні дані фізичної терапії, анатомії, фізіології, медицини, біохімії, біомеханіки, психології, педагогіки, теорії і методики фізичного виховання, менеджменту;

ПРН(фк) 5. Обирати оптимальні форми вербального і невербального спілкування, спостереження, вислуховування, постановки запитань та вести співбесіду з різними групами співрозмовників;

ПРН(фк) 6. Вміти виконувати обстеження та тестування, застосовуючи сучасні відповідні методи й інструменти, трактувати та обробляти інформацію;

ПРН(фк) 14. Вміти мобілізувати духовні сили пацієнта/клієнта, формувати в нього свідоме ставлення до реалізації власних можливостей;

ПРН(фк) 15. Визначати суттєвості спеціальної організації процесу виховання та навчання в разі наявності окремих нозологій;

ПРН(фк) 17. Виявляти взаємозв'язок, проводити інструктаж та навчання пацієнтів/клієнтів, членів їхніх родин і колег.

Інформаційний обсяг навчальної дисципліни. На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин, 3 кредити ECTS.

ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Загальні питання педагогіки

Тема 1. Предмет та завдання педагогіки, методи науково-педагогічних досліджень

Особлива сфера суспільної діяльності як предмет педагогіки. Історія виникнення і розвитку педагогіки. Поняття про педагогіку як науку. Основні функції та завдання педагогіки. Характеристика основних категорій педагогіки: виховання, освіта, навчання, розвиток. Галузі педагогічної науки, її зв'язок з іншими науками. Характеристика методів науково-педагогічних досліджень.

Тема 2. Освіта в Україні і за кордоном

Витоки й основні віхи становлення освіти і вищої школи у світі і в Україні. Сучасний освітній простір. Сучасні тенденції реформування освіти. Пріоритетні напрями реформування освіти. Види освіти: середня, вища, післядипломна. Болонський процес як засіб інтеграції і демократизації вищої освіти країн Європи. Система освіти в Україні. Освітні системи у ВНЗ Європи. Принципи їх побудови.

Тема 3. Розвиток особистості як педагогічна проблема

Поняття про розвиток особистості. Фактори розвитку: спадковість, середовище (мікросередовище, мезосередовище, макросередовище), виховання. Роль особистісної активної діяльності в розвитку. Особливості розвитку особистості та їх урахування у підходах до навчання і виховання. Адаптація студентства у вищому навчальному закладі.

Тема 4. Форми та методи виховання

Сутність процесу виховання. Завдання національного виховання студентської молоді у ВНЗ. Структура виховного процесу. Мотиви виховання. Принципи виховання. Зміст, напрями, форми: індивідуальні, групові, масові (екскурсії, спортивні та культурно-масові заходи, бесіди, лекції-конференції, волонтерські рухи), методи, засоби та прийоми виховної роботи. Критерії вихованості особистості.

Змістовий модуль 2. Основи теорії освіти та навчання

Тема 5. Сутність, закономірності та принципи освітнього процесу

Поняття дидактики. Основні категорії дидактики. Основні функції навчання (виховна, розвивальна, освітня) та шляхи їх реалізації. Основні компоненти процесу навчання: мета, завдання, зміст, принципи, засоби, форми. Структура діяльності викладача в навчальному процесі. Види навчання. Умови ефективності процесу навчання. Знання, уміння та навички, етапи оволодіння.

Поняття про закономірності, принципи та правила навчання. Загальна характеристика принципів навчання: науковість, систематичність і послідовність, свідомість й активність, наочність, зв'язок навчання із життям, доступність, міцність, диференціація навчання, створення ситуації успіху в навчанні.

Тема 6. Форми, методи та засоби навчання

Поняття форми організації навчання: аудиторні та позааудиторні, індивідуальні та колективні. Поняття про методи навчання та їх класифікація. Активні й інтерактивні методи навчання: дидактичні ігри, кейс-метод, тренінг, коучинг, мозковий штурм тощо. Методи контролю і самоконтролю у навчанні. Засоби навчання. Використання комп'ютерної техніки в навчанні. Вибір оптимального поєднання методів і засобів навчання.

Тема 7. Інноваційні технології в освіті

Сутність, особливості технологій навчання. Характеристика технологій навчання. Технологія особистісно-орієнтованого навчання, інформаційно-комунікативні технології навчання, технології проблемного навчання, технології розвивального навчання. Кредитно-модульна система організації навчально-виховного процесу. Дистанційне навчання. Технологія групової діяльності. Кейс-технологія. Тренінгові технології. Здоров'язберігальні технології.

Тема 8. Самоосвіта як умова професійного розвитку особистості

Роль самоосвіти у становленні професійної компетентності майбутнього фахівця. Шляхи, форми та засоби самоосвіти: опрацювання літературних джерел, підвищення професійної кваліфікації, курсова та післядипломна освіта, наукова діяльність. Компетентність – основа досягнення успіху в професійній діяльності. Акмеологічні аспекти професійної діяльності. Самоосвіта протягом життя як чинник розвитку особистості. Напрями вдосконалення та самовдосконалення.

САМОСТІЙНА РОБОТА ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Самостійна робота охоплює зміст навчальної дисципліни та передбачає:

- ✓ самопідготовку до практичних і семінарських занять;
- ✓ роботу з першоджерелами, нормативними та законодавчими документами;
- ✓ самостійне опанування навчальним матеріалом з дисципліни;
- ✓ підготовку творчих робіт, рефератів, доповідей;
- ✓ виконання тестових завдань.

Методичні рекомендації

Науковці зауважують, що самостійна робота студентів (СРС) є одним з основних засобів оволодіння навчальним матеріалом, яку планують, виконують згідно із завданнями викладача і під його керівництвом, але без його безпосередньої участі. Аналіз наукової літератури дозволяє окреслити такі основні функції СРС: розвивальна та самоосвітня, інформаційно-навчальна, дослідницька.

Виконання здобувачем вищої освіти позааудиторної самостійної роботи з навчальної дисципліни «Педагогіка» передбачає роботу з реконструктивно-варіативними, частково-пошуковими, творчо-дослідницькими завданнями.

Зауважимо, що до реконструктивно-варіативних завдань належать: повторення лекційного матеріалу, доопрацювання і оформлення лекційних записів, робота з книгою (навчальною літературою); підготовка до практичних і семінарських занять, до контролю засвоєння змістових модулів, до підсумкового модульного контролю; конспектування питань, які потрібно вивчити самостійно.

Самостійна робота з книгою сприяє:

- ясному й чіткому усвідомленню студентом основних понять і суджень, основних умовиводів, що містяться в прочитаній книзі, умінню розібратися в доказах, що підтверджують цінність тих чи інших положень автора;

– достатньому розумінню студентом доречності й доцільності наведених у книзі прикладів та ілюстрацій, що пояснюють доказовість і висновки автора, а ще краще, якщо він зуміє за асоціацією знайти до цих висновків додаткові приклади й пояснення з власного досвіду:

– вмінню відділити від основних тверджень і доказів ті додаткові дані, що не мають другорядного значення;

– здатності студента критично розбиратися у змісті книги, визначати своє ставлення до неї загалом, давати їй загальну оцінку й характеристику, будувати правильні висновки.

Самостійно працюючи над навчальною літературою, студент вчиться аналізувати явища й процеси, правильно виявляти взаємозв'язки між ними, підходити до питання з різних боків, доходити до пізнання істотних ознак, до глибокого розкриття суті явищ і подій, до самостійного засвоєння найважливіших положень науки.

Конспектування питань, які треба вивчити самостійно, передбачає підготування конспекту, що є складним записом змісту вихідного тексту і містить цитування найбільш примітних уривків у поєднанні з планом джерела, а також стислий аналіз записаного матеріалу та висновки до нього. Обсяг конспекту пересічно може складати 3-4 сторінки друкованого тексту. Конспект подають викладачеві для попередньої перевірки. Після усунення зроблених ним зауважень конспект подають на кафедру для можливого використання іншими студентами.

Евристичний (частково-пошуковий) різновид організації СРС передбачає використання проєктної діяльності, розв'язання конкретних ситуацій, кросвордів та ситуаційних завдань; участь у дидактичних іграх; складання та виконання різнорівневих тестів; роботу з опорними конспектами лекцій; розроблення розумових карток, підготовку анотацій, рецензій і дайджестів тощо.

Готуючи анотацію (коротку узагальнювальну характеристику книги, статті, рукопису) студенту необхідно уважно перечитати книгу, з'ясувати, кому її адресовано, з якою метою її можна використати. Працю потрібно оцінити з погляду її науковості, логічної послідовності, актуальності питань чи проблем.

Під час підготовки рецензії (критичної оцінки праці, відгуку про неї) студентам необхідно висловити міркування про прочитане загалом і його найважливіші деталі, застосовуючи науково обґрунтовані доведення, факти, пояснення. Рецензії здебільшого мають характер висновків, узагальнень, оцінки прочитаного. Можна оцінювати книгу чи статтю загалом або окремі її розділи, частини, роблячи наприкінці узагальнення.

Під час підготовки дайджесту (короткого, стислого викладу питання чи проблеми з різних джерел, тобто короткого огляду якогось питання теми на 2-3 сторінки), важливо використовувати думки, судження, оцінки різних авторів із різних джерел. Це можуть бути статті з журналів, тижневиків. У дайджесті потрібно зазначити авторів статті, назву журналу, навести анотацію, зробити висновок щодо практичної значущості.

Творчо-дослідницький підхід до організації СРС переважно реалізується завдяки науково-дослідній роботі (НДР) студентів, що вважається важливим засобом підвищення якості формування особистості майбутніх фахівців, тому що вона:

- важливе джерело поповнення наукових закладів науковими співробітниками;
- формує навички наукового мислення, сприяє оволодінню методами набуття знань з фундаментальних і спеціальних дисциплін;
- постає фактором всебічного розвитку творчих та інтелектуальних якостей студентства, виховання соціально активної особистості;
- поглиблює знання студентів, розширює їхній світогляд, підвищує пізнавальну активність у навчальній діяльності;
- допомагає студентам розумно, раціонально використовувати час, навчає зібраності, цілеспрямованості, відповідальності;
- розвиває мислення, формує вміння логічної аргументації, сприяє оволодінню методами пізнання;
- надає можливість оволодіти навичками самостійної пізнавальної діяльності.

Студентам важливо ознайомитися з психофізіологічними основами розумової праці, технікою її наукової організації. Кожний студент

повинен вміти раціонально організовувати свою навчальну діяльність, працюючи над виконанням СРС. Важливим є вміння скласти план своєї роботи, чітко визначити її послідовність. Необхідно, щоб план самостійного навчання був реальним і його виконання призводило до плідних результатів у навчальному процесі.

Рекомендують виконувати СРС послідовно, відповідно до таких етапів:

1. Оформлення завдання на виконання СРС.
2. Підбір, вивчення та конспектування опублікованих та інших інформаційних матеріалів з питань СРС.
3. Підготовка (написання та ілюстрування) проєкту звіту з СРС.
4. Подання керівникові проєкту звіту з СРС і остаточне узгодження з керівником всіх необхідних питань щодо форми і змісту цього звіту.
5. Оформлення остаточного (узгодженого з керівником) варіанта звіту з СРС.
6. Подання керівникові кінцевого варіанта звіту з СРС.

Варто зауважити, що навчальній і науково-дослідній роботі студентів з проблем дисципліни «Педагогіка» притаманні значні можливості для формування творчої особистості майбутнього фахівця. Ті студенти, які постійно беруть участь у різних формах науково-дослідної роботи в процесі здійснення СРС з навчальної дисципліни, отримують більш ґрунтовну підготовку для продовження наукових досліджень (написання магістерської роботи, продовження навчання в аспірантурі тощо).

Тематичний план самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Обсяг у годинах		
		Денна форма	Вечірня форма	Заочна форма
1	Предмет та завдання педагогіки, методи науково-педагогічних досліджень	4		
2	Освіта в Україні і за кордоном	6		
3	Розвиток особистості як педагогічна проблема	3		
4	Форми та методи виховання	3		
5	Контроль засвоєння змістового модуля 1	2		
6	Сутність, закономірності та принципи освітнього процесу	4		
7	Форми, методи та засоби навчання	6		
8	Інноваційні технології в освіті	6		
9	Самоосвіта як умова професійного розвитку особистості	7		
10	Контроль засвоєння змістового модуля 2	2		
11	Контроль засвоєння ПМК	4		
Разом годин		47		

МАТЕРІАЛИ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

ТЕМА 1: Предмет та завдання педагогіки, методи науково-педагогічних досліджень

Цілі: ознайомитися з предметом та завданнями педагогіки, знати основні категорії педагогічної науки: виховання, освіта, навчання, розвиток; вміти аналізувати і визначати сутнісні характеристики кожної з категорій; розвивати комунікативні вміння.

Підготуватися до обговорення питань:

1. Предмет та завдання педагогіки.
2. Основні категорії педагогічної науки: виховання, освіта, навчання, розвиток.

Тестові завдання:

1. Предмет основи педагогіки:

- а) навчально-виховний процес розвитку особистості студента
- б) закономірності навчання і виховання
- в) процес навчання людей

2. Для вирішення протиріч у розвитку особистості необхідно:

- а) надати об'єкту можливість робити все, що він хоче
- б) примусити робити те, що потрібно суспільству
- в) процес саморозвитку і педагогічний процес повинні збігатися

3. Навчання ефективно впливає на процес розвитку за умови:

- а) орієнтування його на вже розвинені здібності
- б) перебування поза межами можливостей особистості
- в) перебування у зоні найближчого розвитку здібностей особистості

4. Науки, що мають значення для розв'язання проблем педагогіки:

- а) анатомія людини, фізіологія людини, антропологія, психологія, філософія
- б) вікова анатомія і фізіологія, валеологія
- в) філософія, соціологія, економіка, політологія

5. До галузей педагогіки належать:

- а) історія педагогіки, психологія, спеціальна педагогіка
- б) валеологія, психологія, дидактика, соціологія
- в) порівняльна педагогіка, дидактика, вікова педагогіка, акмеологія, соціальна педагогіка

6. Головна мета педагогічного спостереження:

- а) накопичення фактів і їх аналіз
- б) сприймання педагогічного досвіду
- в) вивчення педагогічних помилок

7. Становлення людини як соціальної істоти, яке відбувається в процесі розвитку і виховання, – це:

- а) виховання особистості
- б) формування особистості
- в) навчання особистості

8. Із запропонованих варіантів виберіть правильний:

- а) навчання – це передання знань від викладача до студентів з метою підготовки останніх до професійної діяльності
- б) навчання передбачає організацію самостійної навчальної роботи студентів з метою оволодіння знаннями, уміннями, навичками
- в) навчання – це процес взаємодії викладача і студентів, спрямований на свідоме й міцне оволодіння системою професійних знань, умінь та навичок, на розвиток здібностей і пізнавальних інтересів, формування наукового світогляду

9. Цілеспрямований процес взаємодії викладача і студента, у ході якого відбувається засвоєння знань, умінь і навичок, – це:

- а) виховання
- б) освіта
- в) розвиток
- г) навчання

10. До завдань педагогіки **не** належить:

- а) формування пізнавальних інтересів студентів
- б) формування психологічної стійкості
- в) формування педагогічної майстерності викладача

Індивідуально-творчі завдання:

1. Скласти словник (глосарій) основних понять теми заняття.
2. Написати есе (тема за вибором студента): «Портрет «ідеального» студента»; «Який він – сучасний педагог?»

ТЕМА 2: Освіта в Україні і за кордоном

Цілі: мати уявлення про освітні системи різних країн світу, знати структуру освіти в Україні, організацію освітнього процесу та його особливості у ЗВО України; вміти характеризувати освітні рівні в Україні та визначати їх особливості, розвивати системне мислення.

Підготуватися до обговорення питань:

1. Структура освіти в Україні.
2. Особливості освітнього процесу у ЗВО України.
3. Освітні системи різних країн світу.

Тестові завдання:

1. Визначити низку ступенів вищої освіти, здобуття яких передбачено Законом України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 р.:

- а) молодший бакалавр, бакалавр, магістр, доктор філософії, доктор наук
- б) молодший спеціаліст, бакалавр, спеціаліст, магістр, доктор
- в) кваліфікований робітник, молодший спеціаліст, бакалавр, спеціаліст, магістр, доктор
- г) кваліфікований робітник, молодший спеціаліст, бакалавр, магістр, доктор

2. Визначити поняття, яке відображає офіційний результат оцінювання і визнання того, що особа досягла компетентностей відповідно до стандартів вищої освіти, що засвідчується відповідним документом про вищу освіту:

- а) професія
- б) кваліфікація
- в) спеціалізація

3. Уперше концепцію «неперервної освіти» було репрезентовано:

- а) на форумі ЮНЕСКО в 1965 р.
- б) у Національній концепції розвитку освіти в Україні на 2012-2021 рр.
- в) у Статуті Харківського університету 1804 р.
- г) у Болонській декларації в 1999 р.

4. *Визначити сутність поняття «компетентність» відповідно до Закону України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 р.:*

- а) динамічна комбінація знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти
- б) результат і продукт діяльності вищої школи, норма якості вищої освіти, конкурентоспроможний товар на ринку праці, репутація ВНЗ
- в) основа для розроблення нових стандартів, оновлення змісту освіти та моделі організації навчально-виховного процесу, структурування змісту навчання та навчальних програм, упровадження активних та інтерактивних форм і технологій навчання для якісної підготовки сучасних конкурентоспроможних фахівців

5. *Визначити освітній ступінь, що здобувається на першому рівні вищої освіти та присуджується ВНЗ у результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти освітньо-професійної програми, обсяг якої становить 180-240 кредитів ЄКТС (за законом України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 р.):*

- а) магістр
- б) бакалавр
- в) молодший бакалавр
- г) кваліфікований робітник

6. *Визначити поняття, що відображає освіту всеохопну за повнотою, індивідуалізовану за часом, темпами і спрямованістю, яка надає кожному можливості реалізації власної програми її одержання:*

- а) вища освіта
- б) професійна освіта
- в) післядипломна освіта
- г) неперервна освіта

7. *Визначити поняття, яке відображає сукупність вимог до змісту та результатів освітньої діяльності вищих навчальних закладів і наукових установ за кожним рівнем вищої освіти в межах кожної спеціальності:*

- а) освітня програма
- б) Національна рамка кваліфікацій

- в) навчальна програма
- г) стандарт вищої освіти

8. *Визначити дескриптор Національної рамки кваліфікацій, що відображає здатність самостійно виконувати завдання, розв'язувати задачі і проблеми та відповідати за результати своєї діяльності:*

- а) автономність і відповідальність
- б) компетентність
- в) уміння
- г) знання

9. *Визначити освітній ступінь, що здобувається на другому рівні вищої освіти та присуджується ВНЗ у результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти відповідної освітньої програми обсягом 90-120 кредитів ЄКТС, освітньо-наукової програми – 120 кредитів ЄКТС:*

- а) молодший бакалавр
- б) бакалавр
- в) магістр
- г) доктор

10. *Визначити поняття, яке відображає інтернаціоналізацію як світову тенденцію розвитку вищої професійної освіти:*

- а) зміни сутності вищої освіти в напрямі міжнародної діяльності, які супроводжуються зникненням національних освітніх систем
- б) відсутність взаємодії різних систем освіти у мультикультурних умовах
- в) впровадження міжнародного виміру в навчання, науково-дослідну роботу, освітні послуги

11. *Визначити рівень освіти, що передбачає здобуття особою теоретичних знань, умінь, навичок та інших компетентностей, достатніх для продукування нових ідей, розв'язання комплексних проблем у галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності, оволодіння методологією наукової та педагогічної діяльності, а також проведення власного наукового дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення:*

- а) перший (бакалаврський) рівень вищої освіти
- б) другий (магістерський) рівень вищої освіти
- в) третій (освітньо-науковий) рівень вищої освіти
- г) науковий рівень вищої освіти

12. *Визначити поняття, яке відображає складову галузі знань, за якою здійснюється професійна підготовка у вищому навчальному закладі:*

- а) професія
- б) кваліфікація
- в) спеціальність

13. *Визначити назву документа, у якому системно та структуровано надано опис кваліфікаційних рівнів за компетентностями:*

- а) «Про перелік напрямів та спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за відповідними освітньо-кваліфікаційними рівнями»
- б) «Національна рамка кваліфікацій»
- в) Закон України «Про вищу освіту»
- г) Закони України «Про освіту»

14. *Оцінити, які особливості функціонування університетів в Україні є НАЙБІЛЬШ переконливим свідченням їх дослідницького статусу:*

- а) забезпечення проривного розвитку держави в певних галузях знань за моделлю поєднання освіти, науки та інновацій
- б) забезпечення проривного розвитку ВНЗ в комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності
- в) забезпечення проривного розвитку держави завдяки підготовці та випуску висококваліфікованих кадрів
- г) забезпечення проривного розвитку держави завдяки перепідготовці фахівців, підготовці фахівців з науковим ступенем

15. *Визначити причину, що стала визначальною для виникнення Болонського процесу:*

- а) створення ЄС
- б) системне відставання європейської вищої освіти та науки від освіти та науки США
- в) бажання громадян усіх держав до вивчення мов, історії, культури інших країн
- г) бажання громадян усіх держав до вивчення спільної для них культури

16. *Визначити програму міжнародного співробітництва, що стартувала в 1987 р., найбільш помітним компонентом якої є фінансова підтримка студентської мобільності в межах Європи:*

- а) програма «SOCRATES»
- б) програма «ERASMUS»
- в) програма «Темпус»

17. *Визначити університети, що входять до складу університетів Великої Британії, об'єднаних назвою «Університети з червоної цегли»:*

- а) Гарвардський університет, Єльський університет, Принстонський університет
- б) Бірмінгемський університет, Манчестерський університет, Ліверпульський університет
- в) Коледж Вассара, Коледж Редкліфф, Коледж Веллслі, Коледж Маунт-Голіок
- г) Стенфордський університет, Массачусетський технологічний інститут, Нью-Йоркський університет

18. *Визначити характерні риси англійської концепції університетської освіти:*

- а) служіння суспільству як підстава функціонування; відкритість; рівновага між цілями загальними і ринковими
- б) розвиток особистості як головної мети діяльності; центральне значення академічної спільноти; важливість читання лекцій як способу навчання
- в) публічний характер університетів; концентрація на навчанні; керівництво університету призначається урядом; законодавче регулювання програм навчання
- г) академічна свобода; незаангажованість науки; концентрація на дослідженнях; внутрішній саморозвиток

19. *Визначити, чи є Болонський процес одним із напрямів євроінтеграції України:*

- а) так
- б) ні
- в) частково

20. *Визначити прояви зовнішньої інтернаціоналізації вищої освіти:*

- а) студентська та професорсько-викладацька мобільність, франчайзинг, корпоративні університетські альянси, міжнародні інститути, філії вищих навчальних закладів за кордоном
- б) зарахування іноземних студентів, запрошення іноземних викладачів, внесення в навчальні плани додаткових навчальних курсів, викладання яких ведеться іноземною мовою
- в) студентська та професорсько-викладацька мобільність, франчайзинг, збагачення навчальних планів курсами предметів інтернаціонального змісту, участь у міжнародних науково-освітніх проєктах

Індивідуально-творчі завдання:

1. Підготувати доповідь на тему: «Болонський процес як засіб інтеграції і демократизації вищої освіти країн Європи».
2. Підготувати порівняльну характеристику освітніх систем будь-яких двох країн світу, записати у вигляді таблиці.

ТЕМА 3: Розвиток особистості як педагогічна проблема

Цілі: ознайомитися з феноменом «особистість»; знати специфіку розвитку особистості; вміти визначати фактори розвитку особистості та їх урахування в підходах до навчання: спадковість, середовище (мікросередовище, мезосередовище, макросередовище), виховання; оволодіти методами та прийомами активної особистісної діяльності в процесі навчання та виховання.

Підготуватися до обговорення питань:

1. Фактори розвитку особистості: спадковість, середовище, виховання.
2. Значення активної діяльності особистості в освітньому процесі.

Тестові завдання:

1. Для вирішення протиріч у розвитку особистості необхідно:

- а) надати особистості можливість робити все, що вона хоче
- б) примусити робити те, що потрібно суспільству
- в) процес саморозвитку та педагогічний процес повинні збігатися

2. *Навчання ефективно впливає на процес розвитку за умови:*

- а) орієнтування його на вже розвинені здібності
- б) перебування поза межами можливостей особистості
- в) перебування в зоні найближчого розвитку здібностей особистості.

3. *У студентському віці спостерігаються піки в розвитку таких психічних функцій:*

- а) пам'ять, увага, мислення
- б) пам'ять, мислення
- в) мислення, увага

4. *У студентському віці спостерігаються спади в рівнях розвитку таких психічних функцій:*

- а) увага
- б) мислення
- в) пам'ять

5. *Урахування і розвиток індивідуальних особливостей студентів у будь-яких формах взаємодії з ними в процесі навчання відтворює таку властивість освіти, як:*

- а) індивідуалізація
- б) гуманізація
- в) гуманітаризація

6. *Об'єктом навчання є особистість студента як:*

- а) неповторна комбінація антропологічних і спадкових якостей людини
- б) духовна субстанція, ізольована від соціального середовища
- в) сукупність соціально-психічних властивостей особистості

7. *Формування особистості – це:*

- а) процес і результат цілеспрямованих і стихійних впливів з боку оточення
- б) результат стихійних впливів навколишнього середовища
- в) результат дії цілеспрямованого навчально-виховного процесу

8. *Оберіть визначення, які правильно характеризують процес розвитку особистості (3):*

- а) неперервний
- б) взаємозумовлений
- в) прогресивний
- г) односторонній

- д) кількісних і якісних змін
- ж) біосоціальний
- з) тільки фізіологічних змін

9. Особистістю людина стає тільки тоді, коли:

- а) досягає вісімнадцятирічного віку
- б) самостійно і свідомо керує своєю поведінкою
- в) оволодіває певною професією

10. Задатки – це:

- а) вроджені анатомо-фізіологічні особливості нервової системи, мозку, органів почуттів і руху
- б) знання, уміння, навички
- в) індивідуально-психологічні особливості людини, що виявляються в діяльності і є умовою її успішного виконання

11. Індивідуальні властивості особистості формуються під впливом:

- а) тільки спадковості
- б) оточення і виховання;
- в) природних задатків, суспільних обставин і діяльності самої особистості

12. Найбільш важливим для формування особистості є:

- а) природне середовище
- б) соціальне середовище
- в) предметне середовище

13. Сукупність успадкованих і вироблених у процесі онтогенезу фізичних і психічних особливостей, що відрізняють певного індивіда від всіх інших, – це:

- а) особистість
- б) індивід
- в) індивідуальність

14. Процес кількісних і якісних змін в організмі, психіці, інтелектуальній та духовній сферах людини, зумовлений впливом зовнішніх і внутрішніх, керованих і некерованих факторів, – це:

- а) виховання
- б) розвиток
- в) індивідуалізація

15. Соціальний розвиток пов'язаний зі змінами:

- а) морфологічними
- б) інтелектуальними
- в) психічними
- г) фізіологічними
- д) духовними
- е) біохімічними

16. Основна функція особистості:

- а) творче освоєння громадського досвіду та залучення людини в систему суспільних відносин
- б) передання людських надбань від старшого покоління молодшому
- в) професійна спрямованість

17. Становлення людини як соціальної істоти в результаті цілеспрямованого впливу середовища і виховання на внутрішні сили розвитку – це:

- а) виховання особистості
- б) розвиток особистості
- в) формування особистості

18. Стійка орієнтація людини на щось, бажання виконувати певні дії – це:

- а) здібності
- б) схильність
- в) задатки

19. Основним фактором розвитку особистості є:

- а) діяльність
- б) навчання
- в) виховання
- г) освіта

20. Фактори впливу на розвиток особистості:

- а) спадковість
- б) виховання
- в) соціальне середовище
- г) всі названі вище

Індивідуально-творчі завдання:

1. Підготувати доповідь на тему: «Вплив основних біосоціальних характеристик студентів на діяльність викладача».
2. Написати есе на тему: «Значення активної діяльності особистості в освітньому процесі».

ТЕМА 4: Форми та методи виховання

Цілі: ознайомитися із сутністю та принципами процесу виховання; знати особливості форм і методів виховання; вміти визначати особливості застосування принципів і закономірностей виховання; вміти визначати зміст, напрями, методи, прийоми та форми виховної роботи; характеризувати критерії вихованості особистості.

Підготуватися до обговорення питань:

1. Значення та сутність основних принципів виховання.
2. Індивідуальні, групові, масові форми виховної роботи.
3. Критерії вихованості особистості.

Тестові завдання:

1. Виділити підстави для визначення мети виховання в педагогіці (2):

- а) розвиток особистості та її здібностей
- б) відносини людини й суспільства
- в) наявність у об'єкта виховання мотивації
- г) вимірюваність

2. Об'єктивний характер мети виховання розуміють як її відповідність уявленням суспільства про:

- а) фізичні можливості людини
- б) інтереси групи людей, які наділені владою
- в) загальні інтереси дітей, батьків та вихователів
- г) ідеал людини та морально-правові вимоги соціуму до неї

3. Основні, вихідні положення, які є фундаментом змісту, форм і методів виховання:

- а) принципи виховання
- б) принципи освіти
- в) принципи науково-дослідної роботи

4. Гуманістична функція виховання полягає у:

- а) сприянні свободі дій студентів
- б) відсутності вимог до особистості
- в) забезпеченні умов для максимальної реалізації студентами свого потенціалу здібностей
- г) організації цікавих виховних заходів
- д) привчання студентів до вияву доброти

5. Основою процесу виховання є:

- а) чітке визначення соціальних норм, вимог, що необхідно засвоїти студентам
- б) організація життєдіяльності, спілкування особистості, що ґрунтується на взаємодії вихователів і вихованців як рівноправних суб'єктів
- в) проведення яскравих, цікавих виховних заходів за участю студентів

6. Серед поданих варіантів визначити основні групи методів виховання:

- а) методи переконань, методи стимуляції, методи вправ
- б) словесні методи, наочні методи, практичні методи
- в) методи вивчення реального досвіду, експериментальні методи, методи моделювання
- г) репродуктивні методи, частково-пошукові методи, дослідницькі методи

7. Педагогічні дії вихователя в процесі діяльності й спілкування впливають на вихованців, якщо:

- а) зрозумілі для них
- б) викликають позитивний емоційний відгук
- в) чітко продумані вихователем
- г) визначають зовнішню поведінку вихованців

8. Створення умов для формування кращих якостей та розвитку здібностей людини, розкриття джерел її життєвих сил, повага до особистості, її гідності, розуміння її запитів – це:

- а) принцип демократизації виховання
- б) принцип гуманізації виховання
- в) принцип гуманітаризації виховання

9. Педагогічні дії вихователя, діяльність студентів стають привабливими для них і сприяють позитивним змінам, якщо:

- а) розкривають зміст соціальних норм, цінностей
- б) є короткотривалими

- в) відповідають інтересам вихованців та задовольняють їхні потреби
- г) стимулюють вихованців до розв'язання проблем

10. Для виховання певних рис необхідно:

- а) роз'яснювати студентам важливість конкретної риси
- б) вимагати від студентів виконання необхідних дій
- в) залучати студентів до діяльності, у якій виявлялися б необхідні риси
- г) організовувати дискусії, діалоги, спрямовані на розвиток значущих рис

11. Визначити виховні прийоми створення ситуації успіху:

- а) показ, пояснення, тренінг
- б) гра, тренування, змагання
- в) прийняття навчальної задачі, складання плану дій, вибір засобів та способів вирішення, контроль та оцінювання зробленого
- г) зняття страху перед діяльністю, прихована допомога, авансування особистості, посилення мотиву, прийом особистої неповторності

12. Принцип виховання, який означає, що позитивна установка на кожного студента дає змогу йому самовиражатися, самоутверджуватися в діяльності, бути відкритим до зовнішніх впливів, – це принцип:

- а) єдності вимогливості й поваги до особистості
- б) демократизму й гуманізму
- в) опори на позитивне
- г) зв'язку виховання з життям

13. Який принцип насамперед сприяє формуванню цілісної особистості в процесі виховання:

- а) єдності й цілісності виховання
- б) систематичності й послідовності у вихованні
- в) особистісного підходу у вихованні
- г) єдності свідомості, почуттів і поведінки студентів у вихованні

14. Що означає закон єдності й цілісності виховання:

- а) єдність усіх складових структур виховного процесу
- б) поступового ускладнення мети діяльності
- в) дотримання наступності у визначенні вимог перед студентами
- г) забезпечення єдності навчальної і позанавчальної діяльності студентів, процесів навчання і виховання

15. Який принцип акцентує на необхідності формування позитивних міжособистісних стосунків студентів, їх об'єднання у єдину команду:

- а) опори на позитивне
- б) виховання в колективі, через колектив, для колективу
- в) єдності й цілісності виховання
- г) вияву поваги до особистості

16. Важливі підстави для класифікації методів виховання:

- а) логіка виховного процесу
- б) етапи формування особистісного ставлення
- в) зміст діяльності педагога та вихованця
- г) психологічна структура особистості

17. Що характерне для розвитку тенденції «виховання впродовж усього життя»:

- а) орієнтація на діалог культур
- б) реалізація потреби людини в постійному збагаченні досвіду соціальних відносин
- в) адаптація людини до різних цінностей у ситуації існування різноманітних культур

18. Оберіть важливий засіб у процесі виховання особистості в сучасних соціально-економічних умовах:

- а) зовнішній приклад
- б) діяльність
- в) стимулювання
- г) переконання

19. Система знань, переконань, навичок, якостей та рис особистості, стійких звичок поведінки, якими мають оволодіти студенти відповідно до визначених цілей та завдань, – це:

- а) виховний процес
- б) ідеї виховання
- в) зміст процесу виховання
- г) мета виховання

20. Провідна ідея у визначенні головної мети виховання в педагогіці:

- а) забезпечення прагнення до пізнання себе та навколишнього світу
- б) пізнання Всесвіту
- в) засвоєння загальнолюдських цінностей
- г) сприяння формуванню всебічно та гармонійно розвинутої особистості

Індивідуально-творчі завдання:

1. Написати есе на тему: «Завдання національного виховання студентської молоді у ЗВО».
2. Підготувати методичну розробку виховної бесіди за самостійно обраною темою.
3. Підготувати виступ на тему: «Волонтерські рухи в Україні та світі».

ТЕМА 5: Сутність, закономірності та принципи освітнього процесу

Цілі: мати загальне уявлення про освітній процес у ЗВО та його закономірності; засвоїти класичні та сучасні принципи навчання та педагогічні умови їх реалізації в діяльності викладача; оволодіти правилами реалізації принципів навчання в освітньому процесі.

Підготуватися до обговорення питань:

1. Сутність освітнього процесу у ЗВО.
2. Класичні та сучасні принципи навчання.
3. Педагогічні умови реалізації принципів навчання в освітньому процесі.

Тестові завдання:

1. Основні положення, що визначають зміст, організаційні форми і методи навчальної роботи та забезпечують його ефективність:

- а) закономірності навчання
- б) принципи навчання
- в) форми організації навчання

2. Організація педагогічного процесу на основі сучасних досягнень різних галузей науки та виробництва:

- а) принцип наочності
- б) принцип доступності
- в) принцип науковості

3. Відповідність змісту, форм і методів навчання віковим, індивідуальним особливостям студентів, їхнім можливостям:

- а) принцип наочності навчання

- б) принцип систематичності й послідовності навчання
- в) принцип доступності навчання

4. Взаємозв'язок науковості й доступності навчання полягає:

- а) у взаємодії цих положень, у тому, що для студентів усі наукові знання мають бути доступними;
- б) у тому, що виконує вимогу легкості засвоєння наукових знань
- в) у тому, що його зумовлено ступенем та характером труднощів, які долають студенти у навчальному процесі
- г) у тому, що науковий матеріал, який внесено у зміст навчальної дисципліни, має викликати напругу розумових сил

5. Упорядковане, поступове викладання і вивчення навчального матеріалу:

- а) принцип свідомості навчання
- б) принцип систематичності й послідовності навчання
- в) принцип науковості навчання

6. Об'єктивні, стійкі та істотні зв'язки в навчальному процесі, що зумовлюють його ефективність:

- а) принципи навчання
- б) методи навчання
- в) закономірності навчання

7. Свідоме й ґрунтовне засвоєння фактів, понять, ідей, правил, глибоке розуміння істотних ознак і сторін предметів та явищ, зв'язків між ними і всередині них:

- а) принцип міцності навчання
- б) принцип свідомості навчання
- в) принцип доступності навчання

8. Навмисний вибір змісту, методів, форм і прийомів дидактичного впливу, які забезпечували б найкращий результат у навчанні:

- а) принцип наочності
- б) принцип доступності
- в) принцип оптимізації
- г) принцип активності

9. У чому полягає різниця між дидактичним принципом і дидактичним правилом:

- а) правило відтворює загальну закономірність, дидактичний принцип підлягає правилу; принцип зумовлено правилом

- б) правило можна змінювати, а дидактичний принцип відтворює закономірність процесу навчання
- в) правило конкретизує принцип навчання, який має характер закономірності; витікаючи з принципу навчання правило демонструє, як треба його реалізовувати
- г) правило навчання логічно підпорядковане принципу навчання

10. До процесуальних категорій у педагогіці вищої освіти належать:

- а) мета, завдання і зміст освіти; професіограма спеціаліста; діяльність викладача і студента; форми, методи і засоби виховання і навчання
- б) педагогічні технології навчання і виховання, управління навчально-виховним процесом
- в) концепція, ідея, закономірність, принцип
- г) виховання, навчання, освіта, розвиток, формування особистості

Індивідуально-творчі завдання:

1. Заповнити таблицю «Порівняльна характеристика традиційних і сучасних принципів навчання».
2. Розробити правила реалізації будь-яких двох принципів навчання, обґрунтувати їх значущість.
3. Підготувати повідомлення про актуальні проблеми організації освітнього процесу у вищій школі на основі аналізу публікацій педагогічних журналів.

ТЕМА 6: Форми, методи та засоби навчання

Цілі: мати загальне уявлення про форми, методи та засоби навчання у ЗВО; засвоїти сутність та класифікації методів, форм та засобів навчання; вміти обирати адекватні методи навчання для організації освітнього процесу; оволодіти методикою впровадження інтерактивних методів навчання в освітній процес ЗВО.

Підготуватися до обговорення питань:

1. Сутність методів, форм та засобів навчання.
2. Класифікації методів навчання.
3. Загальна характеристика провідних активних та інтерактивних методів навчання (дидактичні ігри, кейс-метод, тренінг, коучинг, мозковий штурм).

Тестові завдання:

1. Який метод навчання визначають як діалогічний метод викладу навчального матеріалу:

- а) розповідь
- б) бесіда
- в) демонстрація
- г) інструктаж

2. Багаторазове повторення і відтворення інформації передбачає:

- а) репродуктивний метод
- б) словесний метод
- в) наочний метод
- г) практичний метод

3. До яких методів навчання студентів можна віднести ділову гру:

- а) практичних
- б) наочних
- в) словесних
- г) інтегрованих

4. До словесних методів навчання належать:

- а) частково-пошуковий метод, лекція, розповідь, демонстрація
- б) дослідницький метод, розповідь, інструктаж, бесіда, проблемний виклад
- в) лекція, пояснення, розповідь, бесіда, інструктаж
- г) репродуктивний, пояснювально-ілюстративний, розповідь, демонстрація

5. Метод інтерактивного навчання, метою якого є абстрагування від звичайного ходу думок, висунення якомога більшої кількості ідей щодо розв'язання проблеми протягом обмеженого часу:

- а) метод кейсів
- б) метод мозкового штурму
- в) тренінговий метод
- г) метод «круглий стіл»

6. Цілеспрямована організація взаємодії викладача і студентів, що характеризується розподілом навчально-організаційних функцій,

добором і послідовністю ланок навчальної роботи, режимом – часовим і просторовим:

- а) форми навчання
- б) методи навчання
- в) принципи навчання
- г) закономірності навчання

7. Формалізоване обговорення, побудоване на основі виступів учасників-представників двох протилежних команд-суперників та заперечень до цих виступів:

- а) метод кейсів
- б) метод мозкового штурму
- в) метод «дебати»
- г) метод «круглий стіл»

8. Форми організації навчання залежно від кількості і складу студентів (за характером):

- а) індивідуальні, групові, парні, колективні (масові)
- б) аудиторні, позааудиторні
- в) теоретико-практичні, евристичні, пізнавально-пошукові, дослідницькі

9. Форма навчального заняття, для якої є характерним логічно завершений, науково обґрунтований і систематизований виклад певної наукової або науково-методичної проблеми, ілюстрований, за необхідності, засобами наочності:

- а) лекція
- б) семінарське заняття
- в) практичне заняття
- г) лабораторне заняття

10. Форма навчального заняття, на якому викладач організовує дискусію за попередньо визначеними темами:

- а) лекція
- б) семінарське заняття
- в) практичне заняття
- г) лабораторне заняття

11. Форма навчального заняття, на якому викладач організовує детальний розгляд студентами окремих теоретичних положень нав-

чальної дисципліни та формує вміння і навички їх практичного застосування шляхом виконання практичних завдань:

- а) лекція
- б) семінарське заняття
- в) практичне заняття
- г) лабораторне заняття

12. Сутність тренінгу як методу навчання полягає у:

- а) постановці системи завдань для вдосконалення знань, вмінь і навичок студентів
- б) виконанні системи вправ, спрямованих на розвиток здібностей студентів, на набуття професійних умінь і навичок
- в) творчому обіграванні складних професійних ситуацій
- г) формуванні професійних якостей

13. Метод навчання, за якого студенти і викладачі беруть участь у безпосередньому обговоренні ділових ситуацій, що мали місце в реальній професійній діяльності:

- а) бінарна лекція
- б) кейс-метод
- в) проблемний метод навчання
- г) пошуковий метод навчання

14. Організація взаємодії студентів і викладачів, у межах якої реалізуються зміст та методи навчання:

- а) методи навчання
- б) форми навчання
- в) принципи навчання
- г) засоби навчання

15. Особлива форма організації навчального процесу, за якої відбувається постійна, активна взаємодія всіх його учасників:

- а) особистісно-орієнтоване навчання
- б) проблемне навчання
- в) інтерактивне навчання
- г) активне навчання

16. Методи, використання яких забезпечує значно вищі результати практичної діяльності і які змушують студентів активно здобувати, переробляти й реалізовувати навчальну інформацію:

- а) активні методи навчання
- б) традиційні методи навчання

- в) практичні методи навчання
- г) інтерактивні методи навчання

17. Навчання, що передбачає самостійне вивчення студентами за завданнями викладача окремих питань і тем лекційного курсу із подальшим їх обговоренням в аудиторії:

- а) лекція
- б) практичне заняття
- в) семінарське заняття
- г) лабораторне заняття

18. Лекція, семінарські, практичні, лабораторні заняття, консультації – це:

- а) форми навчання
- б) форми організації навчання
- в) види навчання
- г) методи навчання

19. Форми та методи аудиторного навчання, що не є інтерактивними:

- а) робота в малих групах
- б) ділова гра та рольова гра
- в) кейс-метод і тренінг
- г) лабораторне заняття

20. Способи сумісної діяльності викладача та студентів у навчально-пізнавальному процесі, за допомогою яких досягається виконання визначених завдань:

- а) методи учіння
- б) методи викладання
- в) методи навчання
- г) методи викладання, методи учіння

Індивідуально-творчі завдання:

1. Скласти кластер до теми «Класифікація методів навчання у ЗВО».
2. Скласти схему-характеристику форм навчання у ЗВО.
3. Визначити переваги й недоліки традиційних та активних методів навчання.
4. Підготувати есе на тему: «Майбутнє освіти за методами активного навчання».

ТЕМА 7: Інноваційні технології в освіті

Цілі: мати загальні уявлення про сучасні інноваційні педагогічні технології; знати характеристику освітніх технологій та їх класифікації; вміти застосовувати сучасні освітні технології в професійній діяльності.

Підготуватися до обговорення питань:

1. Сутність та класифікації сучасних освітніх технологій.
2. Значення технологій особистісно-орієнтованого навчання, проблемного навчання, розвивального навчання у становленні особистості фахівця.
3. Переваги та недоліки кредитно-модульної системи організації навчально-виховного процесу.
4. Особливості дистанційного навчання.

Тестові завдання:

1. Технологія навчання, що базується на індивідуальному досвіді студентів, створює сприятливий психологічний клімат, розкриває потенціал особистості:

- а) проблемна технологія
- б) інформаційна технологія
- в) особистісно-орієнтована технологія

2. Ознаки дистанційного навчання:

- а) індивідуальний підхід до студентів, віддаленість від бази навчання, інформаційно-комунікативні засоби навчання, інтерактивна взаємодія викладача і студентів
- б) особистісно-орієнтований підхід, врахування особливостей професійної діяльності, групові форми роботи
- в) індивідуальна траєкторія навчання, варіювання рівня навчання, рейтингове оцінювання
- г) індивідуальний підхід, взаємодія учасників, врахування потенційних можливостей

3. Інноваційна технологія навчання – це:

- а) повне засвоєння знань, умінь та навичок
- б) висока якість навчання

- в) оптимальні терміни навчання
- г) раціональний темп навчання

4. Динаміка розвитку освітніх технологій:

- а) повинна здійснюватися швидше, ніж зміни в соціумі;
- б) не обов'язково повинна «йти в ногу» з часом, може відставати
- в) як правило, повинна збігатися з динамікою соціальних процесів
- г) має відтворювати ситуацію в освіті

5. Критерій технологічності педагогічного процесу, що передбачає оптимальність витрат, гарантованість досягнення запланованого результату, – це:

- а) концептуальність
- б) системність
- в) ефективність
- г) відтворюваність

6. Технологія, яка використовує сучасні електронні носії навчальної інформації та забезпечує на цій основі взаємодію між суб'єктами навчально-виховного процесу:

- а) інформаційно-комунікаційна технологія
- б) проблемна технологія
- в) модульна технологія
- г) розвивальна технологія

7. Інноваційна діяльність в освіті ґрунтується на:

- а) запереченні старих і створенні нових методів навчання
- б) використанні зарубіжного досвіду
- в) оновленні та модернізації освітніх технологій з урахуванням нових вимог, можливостей і сучасних технічних засобів
- г) використанні передового педагогічного досвіду

8. Педагогічна технологія – це:

- а) цільова, відносно завершена сукупність циклів навчальної, виховної та освітньої розвивальної взаємодії викладача і студентів
- б) продумана в деталях модель педагогічної діяльності з проєктування, організації та проведення педагогічного процесу
- в) цілеспрямований процес навчання і виховання студентів
- г) процес підготовки й передання інформації, який відкриває нові варіанти навчання, пов'язані з можливостями сучасних засобів навчання

9. *Особлива форма організації навчального процесу, за якої відбувається постійна, активна взаємодія всіх його учасників:*

- а) особистісно-орієнтоване навчання
- б) проблемне навчання
- в) інтерактивне навчання
- г) активне навчання

10. *До процесуальних категорій у педагогіці вищої освіти належать:*

- а) мета, завдання і зміст освіти; професіограма спеціаліста; діяльність викладача і студента; форми, методи і засоби виховання і навчання
- б) педагогічні технології навчання і виховання, управління навчально-виховним процесом
- в) концепція, ідея, закономірність, принцип
- г) виховання, навчання, освіта, розвиток, формування особистості

11. *Ігрові технології за функціями навчання поділяють на:*

- а) навчальні, тренінгові, контролювальні
- б) предметні, сюжетні, рольові, ділові, імітаційні
- в) дидактичні, виховні, розвивальні, соціалізувальні
- г) узагальнювальні, пізнавальні, продуктивні

12. *Технологія, що базується на засадах суб'єктно-суб'єктної, толерантної, партнерської педагогіки:*

- а) розвивальна технологія
- б) особистісно-орієнтована технологія
- в) кредитно-модульна технологія навчання

13. *Для якої технології характерною ознакою є психологічна підтримка розвитку особистості:*

- а) диференційованого навчання
- б) розвивального навчання
- в) створення ситуації успіху
- г) проблемного навчання

14. *Які основні цілі навчання в технології «проблемне навчання»:*

- а) оволодіння ЗУН
- б) засвоєння способів самостійної роботи
- в) розвиток пізнавальних здібностей
- г) всі названі вище

15. Для якої технології метою є формування не тільки ЗУН, а й способів розумових дій з урахуванням конкретної особистості учня:

- а) диференційованого навчання
- б) розвивального навчання
- в) сугестивного навчання
- г) проблемного навчання

16. Для якої технології характерні такі особливості: використання проблемних методів, створення проблемних ситуацій на всіх етапах навчання:

- а) диференційованого навчання
- б) розвивального навчання Л. Занкова
- в) сугестивного навчання
- г) проблемного навчання

17. Визначте ознаку найбільш ефективної ПТ:

- а) міцні знання та уміння учнів
- б) вихованість учнів
- в) досягнення мети за короткий час з найменшими витратами
- г) зміцнення матеріально-технічної бази

18. Що є характерною рисою інноваційної ПТ:

- а) забезпечення належних фінансових та організаційних умов для успішного досягнення переорієнтації НВП
- б) системне нововведення, що забезпечує цілеспрямований перехід системи до нового стану
- в) зосередження зусиль на формуванні вільної особистості, громадянина, здатного робити обґрунтований вибір у різних ситуаціях
- г) зміщення пріоритетів на розвиток психічних, фізичних та інших сфер особистості замість формування кола умінь та оволодіння обсягом інформації

19. Модель організації навчального процесу, яка ґрунтується на поєднанні модульних технологій навчання та залікових освітніх одиниць:

- а) технологія дистанційного навчання
- б) проектна технологія навчання
- в) модульна технологія навчання
- г) інформаційно-комунікаційна технологія навчання

20. У чому полягає суть технології проєктного навчання (2):

- а) гармонійне поєднання академічних знань з прагматичними
- б) використання сукупності дослідницьких, пошукових, творчих методів, прийомів, засобів
- в) розвиток та оздоровлення особистості
- г) розвиток критичного мислення як засіб самореалізації особистості

Індивідуально-творчі завдання:

1. Скласти таблицю інноваційних технологій навчання у вищій школі, зазначити їхню специфіку.
2. Підготувати доповідь у вигляді презентації будь-якої освітньої технології (технологія проблемного навчання, кредитно-модульна технологія, технологія особистісно-орієнтованого навчання, кейс-технологія, інформаційно-комунікативна технологія, ігрові технології).

ТЕМА 8: Самоосвіта як умова професійного розвитку особистості

Цілі: мати загальні уявлення про роль самоосвіти у становленні професійної компетентності майбутнього фахівця; знати шляхи, форми та засоби самоосвіти; уміти визначати напрями вдосконалення та самовдосконалення.

Підготуватися до обговорення питань:

1. Роль самоосвіти у становленні професійної компетентності майбутнього фахівця.
2. Шляхи, форми та засоби самоосвіти.
3. Напрями вдосконалення та самовдосконалення.

Тестові завдання:

1. Галузь знань у системі наук про людину, яка розглядає закономірності розвитку й саморозвитку зрілої людини, формування творчої готовності до майбутньої професійної діяльності:

- а) філософія
- б) педагогічна психологія
- в) акмеологія
- г) соціологія

2. *Найбільш значущий період у житті людини, що знаменується досягненням найвищих результатів у професійному й особистому розвитку:*

- а) юність
- б) дитячий вік
- в) зрілість

3. *Поняття, що означають характеристики діяльності на вищих стадіях розвитку:*

- а) особистість, суб'єкт-діяльності, Я – концепція, готовність
- б) висока продуктивність, ефективність, креативність
- в) акме, зрілість, професіоналізм
- г) самореалізація, самовияв, самовизначення

4. *Гуманістичною спрямованістю на розвиток особистості; врахуванням мотивів, ціннісних орієнтацій тих, хто займається; підготовкою особистості до подальших етапів життєвого шляху характеризується:*

- а) професіоналізм особистості
- б) професіоналізм діяльності
- в) акмеологічний професіоналізм

5. *Мотивація викладача на формування особистості студента засобами навчального предмета пов'язана з постійним творчим процесом у навчальній і виховній діяльності:*

- а) помилково-педагогічна спрямованість
- б) формально-педагогічна спрямованість
- в) істинно-педагогічна спрямованість

6. *Свідомий, цілеспрямований процес підвищення рівня власної професійної компетенції і розвитку професійно значущих якостей відповідно до соціальних вимог, умов професійної діяльності і власної програми розвитку – це:*

- а) самовдосконалення
- б) освіта
- в) саморозвиток

7. *Психічний вплив людини на себе шляхом повторення подумки чи вголос певних суджень до повного оволодіння собою:*

- а) самопереконавання
- б) самонаказ

- в) самонавіювання
- г) самозаохочення

8. Сукупність прийомів і способів педагогічного впливу виховання на самого себе з метою формування і розвитку бажаних і необхідних особистісних якостей та усунення негативних:

- а) методи самоосвіти
- б) методи саморозвитку
- в) методи самовиховання
- г) методи самовдосконалення

9. Вивчення особистістю своїх властивостей, системи цінностей, життєвих намірів, провідних мотивів і мотивацій, характеру, темпераменту, особливостей процесів пізнання (відчуття, сприйняття, пам'яті, уваги, мислення, мовлення тощо), завдяки чому особистість самостійно визначає, яких успіхів вона може досягнути в тій чи іншій діяльності, а також аналізує можливості вдосконалення своєї повсякденної діяльності:

- а) самопостереження
- б) самооцінювання
- в) самопізнання
- г) самоаналіз

10. До принципів самоосвіти належать:

- а) гнучкості знань, оптимізації, доступності
- б) систематичності, науковості, активності
- в) цілеспрямованості, неперервності, інтегративності

11. Визначити форми освіти дорослих, визнані ЮНЕСКО:

- а) формальна, неформальна, інформальна
- б) підвищення кваліфікації, адаптаційна освіта, стажування
- в) післядипломна освіта, додаткова освіта, самоосвіта
- г) підвищення кваліфікації, стажування, самоосвіта

12. Визначити поняття, що відображає освіту всеохопну за повнотою, індивідуалізовану за часом, темпами і спрямованістю, яка надає кожному можливості реалізації власної програми її одержання:

- а) вища освіта
- б) професійна освіта
- в) післядипломна освіта
- г) неперервна освіта

13. *Визначити поняття, що відображає неорганізоване набуття інформації, яке не має цілеспрямованого характеру, через самоосвіту, відвідування бібліотек, театрів, музеїв, навіть спілкування в соціумі:*

- а) формальна освіта
- б) неформальна освіта
- в) інформальна освіта
- г) освіта впродовж життя

14. *Хто з видатних теоретиків уперше презентував концепцію неперервної освіти:*

- а) Б. Блум
- б) П. Ленгранд
- в) В. Давидов
- г) Л. Виготський

15. *Визначити форму освіти дорослих у спеціальних освітніх установах, що охоплює звичайну систему професійної освіти та різноманітні курси перепідготовки й підвищення кваліфікації, отримання загальновизнаного диплома або свідоцтва:*

- а) формальна
- б) неформальна
- в) інформальна

16. *Визначити форму неформальної освіти, коли освоєння освітніх програм відбувається за мінімальної організації освітнього процесу або повної відсутності керівництва цим процесом з боку педагогічних працівників:*

- а) екстернатна освіта
- б) вечірня освіта
- в) заочна освіта
- г) самоосвіта

Індивідуально-творчі завдання:

1. Скласти програму самоосвіти, самовиховання та саморозвитку.
2. Підготувати виступ на тему: «Самоосвіта протягом життя як чинник розвитку особистості».
3. Скласти портфоліо.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна:

1. Артемова, Л. В. Педагогіка і методика вищої школи : навч. посіб. / Л. В. Артемова. – Київ : Кондор, 2008. – 272 с.
2. Бандурка, О. М. Основи педагогічної техніки : навч. посіб. / О. М. Бандурка, В. О. Тюріна, О. І. Федоренко. – Харків : Титул, 2006. – 176 с.
3. Бордовская, Н. Н. Педагогика : учеб. пособие / Н. В. Бордовская, А. А. Реан. – Санкт–Петербург : Питер, 2008. – 304 с.
4. Вища освіта України і Болонський процес : навч. посіб. / авт. кол.: М. Ф. Степко [та ін.] ; за ред. В. Г. Кременя. – Тернопіль : Навчальна книга–Богдан, 2004. – 384 с.
5. Вітвицька, С. С. Практикум з педагогіки вищої школи : навч. посіб. за модульно-рейтинговою системою навчання для студентів магістратури / С. С. Вітвицька. – Київ : Центр навч. літ., 2005. – 396 с.
6. Волкова, Н. П. Професійно-педагогічна комунікація : навч. посіб. / Н. П. Волкова. – Київ : Академія, 2006. – 256 с.
7. Інноваційні педагогічні технології: теорія та практика використання у вищій школі : монографія / І. І. Доброскок [та ін.]. – Переяслав–Хмельницький : Вид-во С. В. Карпук, 2008. – 285 с.
8. Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді [Електронний ресурс] : дод. до наказу Міністерства освіти і науки України від 16.06.2015 р. № 641. – Режим доступу: <http://old.mon.gov.ua/ua/about-ministry/normative/4068-> (дата звернення: 24.02.2021). – Назва з екрана.
9. Кузьмінський, А. І. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. / А. І. Кузьмінський. – Київ : Знання, 2005. – 486 с.
10. Лекція як провідна форма навчання у вищому навчальному закладі освіти : метод. рек. для викл. / В. П. Черних [та ін.]. – Харків : НФаУ, 2001. – 36 с.
11. Наволокова, Н. П. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій / Н. П. Наволокова. – Харків : Основа, 2009. – 176 с.
12. Нагаєв, В. М. Методика викладання у вищій школі : навч. посіб. / В. М. Нагаєв. – Київ : Центр навч. літ., 2007. – 232 с.
13. Омеляненко, С. В. Педагогіка. Тестові завдання : навч. посіб. / С. В. Омеляненко. – Київ : Знання, 2008. – 391 с.
14. Ортинський, В. Л. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. / В. Л. Ортинський. – Київ : Центр навч. літ., 2009. – 472 с.

15. Освітні інновації в Національному фармацевтичному університеті : навч.-метод. посіб. / В. П. Черних, Л. Г. Кайдалова, В. М. Толочко, Т. Ю. Вахрушева. – Харків : НФаУ, 2005. – 248 с.

16. Освітні технології : навч.-метод. посіб. / О. М. Пехота [та ін.]. – Київ : А.С.К., 2003. – 256 с.

17. Основи педагогіки вищої школи : навч. посіб. / Л. Л. ТОВАЖНЯНСЬКИЙ [та ін.]. – Харків : НТУ «ХПІ», 2005. – 600 с. – (Рос. мовою).

18. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. / З. Н. Курлянд [та ін.]. – 3-тє вид., перероб. і допов. – Київ : Знання, 2007. – 495 с.

19. Про вищу освіту [Електронний ресурс] : закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. – Режим доступу: <http://vnz.org.ua/zakonodavstvo/111-zakon-ukrayiny-pro-vyschu-osvitu> (дата звернення: 24.02.2021). – Назва з екрана.

20. Степанов, О. М. Основи психології і педагогіки : навч. посіб. / О. М. Степанов, М. М. Фіцула. – Київ : Академвидав, 2006. – 520 с.

21. Фіцула, М. М. Педагогіка : навч. посіб. для студентів вищ. пед. закл. освіти / М. М. Фіцула. – Київ : Академія, 2002. – 528 с.

22. Ягупов, В. В. Педагогіка : навч. посіб. / В. В. Ягупов. – Київ : Либідь, 2002. – 560 с.

Додаткова:

1. Вхідження національної системи вищої освіти в європейський простір вищої освіти та наукового дослідження: моніторингове дослідження : аналіт. звіт / Міжнарод. благод. Фонд «Міжнарод. Фонд досліджень освітньої політики» ; кер. авт. кол. Т. В. Фініков. – Київ : Таксон, 2012. – 55 с.

2. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України ; гол. ред. В. Г. Кремень. – Київ : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.

3. Жилінська, О. Університет: генеза ідеї та трансформація діяльності від класичної до інноваційної моделі / О. Жилінська // Вища школа. – 2011. – № 10. – С. 82–94.

4. Кайдалова, Л. Г. Професійна підготовка майбутніх фахівців фармацевтичного профілю у вищих навчальних закладах : монографія / Л. Г. Кайдалова. – Харків : НФаУ, 2010. – 364 с.

5. Лекції з педагогіки вищої школи : навч. посіб. / за ред. В. І. Лозової. – Харків : ОВС, 2006. – 496 с.

6. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні / Нац. акад. пед. наук України ; за заг. ред. В. Г. Кременя. – Київ : Пед. думка, 2016. – 448 с.

7. Ржевська, А. В. Розвиток сучасної університетської освіти країн Західної Європи : монографія / А. В. Ржевська. – Луганськ : ЛНУ ім. Тараса Шевченка, 2011. – 356 с.

8. Суліма, Є. Вища освіта в контексті Національної стратегії розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки / Є. Суліма // Вища освіта. – 2012. – № 3. – С. 7–15.

Навчальне видання

Кайдалова Лідія Григорівна
Науменко Наталія Вікторівна

ПЕДАГОГІКА

Методичні рекомендації
до самостійної роботи
для здобувачів вищої освіти

Формат 60 × 84/16. Ум. друк. арк. 3. Тираж 50 пр.

Національний фармацевтичний університет
вул. Пушкінська, 53, м. Харків, 61002

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи серії ДК № 3420 від 11.03.2009.